

præstitam; ex quibus tamen duo priora Lessius aperte asseruit, posterius autem silendo dissimulavit.

Inst. 3. Tota Scriptura sacra est vere ac proprie verbum Dei: ergo de essentia Scripturæ sacræ est, quod Spiritus sanctus omnia et singula verba dixerit et dictaverit; quia juxta S. Thom. in 1. Dist. 27. q. 2. a. 2. *De ratione verbi est, quod dicat relationem originis ad dicentem.* Sed si non omnia verba Scripturæ sint specialiter inspirata, illa nec dicunt relationem originis ad dicentem Deum, nec a Spiritu sancto sunt dictata: ergo.

R. Ad Arg. D. A. Tota Scriptura sacra quoad res et sententias est vere ac proprie verbum Dei, C. quoad singula verba ac voces, *subd.* est vere ac proprie verbum Dei moraliter tale, C. physice tale, N. Ad rationem verbi veri ac proprie talis non requiri physicam omnium et singularum vocum propositionem ad determinatam declarationem, sed sufficere manifestationem sententiæ et generalem verborum subministrationem, ostendimus in multiplici theseos nostræ probatione; ex qua sequitur Scripturam totam habere relationem ad Deum dicentem, et dictatam esse a Spiritu sancto; et *N. Cons.*; præsertim quia D. Thomas l. c. non tantum de verbo physico et formali, sed etiam de personali loquitur.

Inst. 4. Si sententiæ duntaxat inspiratæ essent et non singula verba, ergo 1 non foret discrimen Scripturas sacras inter et definitiones Conciliorum in materia fidei et morum; quia et in his admittenda est inspiratio sententiarum, juxta illud Act. 15. v. 28. *Visum est Spiritui sancto et nobis: 2* una pars Scripturæ esset alia perfectior; cum alia admittatur inspirata secundum sententias et verba, alia tantum secundum sententiâs: 3 posset impune verbum unum alteri substitui, imo etiam negari. Atqui hæc plane absona sunt a debita Scripturis sacris reverentia et Ecclesiæ ac Doctorum sententiâ: ergo.

R. Quoad primum, N. seq. Ratio addita est falsa; cum in definitionibus Conciliorum sicut non admittitur revelatio nova, sic nec inspiratio sententiarum, sed duntaxat infallibilis ac specialis assistentia Spiritus sancti, quam unam textus Actorum evincit et communis sententiâ asserit. *Quoad secundum, D. seq.* Una pars Scripturæ est altera perfectior ratione auctoritatis divinæ, N. ratione verbi Divini *subd.* secundum veritatem ac proprietatem, N. secundum physicam et materialem notionem, C. ab hoc postremo tamen repeti non posse prælationem unius partis supra aliam, ostendunt argumenta in 2^a et 3^a probatione theseos adducta. *Quoad tertium, N. seq.* Priori enim contrarium recte decrevit Ecclesia, tum ad conservandam Scripturæ integritatem, tum ad cavendum errorem, tum ob certitudinem immunitatis ab errore scriptori sacro per Spiritus sancti assistentiam etiam in deligendis vocabulis concessæ. Unde patet posterius penitus rejiciendum.

Inst. 5. Inter notiones seu ideas rerum et ipsa verba, quæ illæ exprimuntur, tanta intercedit connexio, ut, quamdiu animus noster corpori est alligatus, dum de rebus cogitamus, non abstrahamus a verbis, quibus res usitato sermone exprimuntur: ergo dum Deus inspiravit ipsas res et sententiâs, etiam verba inspiravit; nisi gratis dicamus, hanc verborum et rerum naturalem connexionem in mente sacrorum scriptorum a Deo fuisse sublatam; et præterea etiam admittamus, obviâ Scripturæ verba non esse divina sed humana.

R. D. A. Intercedit hæc connexio inter notiones seu ideas rerum et verba

sententiarum substantiam exprimentia, C. ad earum elocutionem, phrasin ac constructionem spectantia, *subd.* generatim et confuse, T. speciatim et determinate, N. Contrarium objectionis non tantum ex regulis de inventionem, dispositionem ac elocutionem Rhetoricis liquet, sed et ex quotidiano memoriæ et reliquarum intellectus potentiarum experimento.

Ad probationes Conseq. Imprimis nego gratis aliquid a nobis hic asseri; deinde ex dictis nego connexionem naturalem a Deo subverti; denique quamvis concedam verba Scripturæ plura secundum rationem physicam esse humana, quod de omnibus in versione vulgata admitti debet a Catholicis omnibus; scriptoribus tamen sacris non neganda est ratio organi Spiritus sancti, neque verbis aliquid Divini, quatenus illi scripserunt sub Spiritu sancto impellente ad scribendum, inspirante sensus omnes conscribendos, suggerente quandoque ipsa vocabula, sæpius autem illorum delectum et compositionem relinquente, simul tamen generatim ac confuse verba subministrante, ac præterea specialiter invigilante, ne circa delectum illum aut eam compositionem, sensus inspiratos minus recte exprimendo, delinquerent.

24. *Observe.* Divinæ auctoritati Scripturæ et inspirationi scriptorum non obstat 1° relatio blasphemiarum, mendaciorum, aut scelerum perpetratorum; quia aliud est hæc dicta vel facta fuisse Deo inspirante, quod negamus; aliud hæc dicta vel facta scelerata fuisse scripta ex Dei inspiratione, quod unum affirmamus: nec 2° effusio sacrorum scriptorum in maledicta et imprecationes, qualia in Psalmis et Libris Job et Prophetarum occurrunt, quia hujusmodi vel continent prophetias, vel ex zelo sancto contra peccata prodierunt, vel si etiam ex odio aut alia prava affectione ortum duxerunt nihilominus a Spiritu sancto inspirari poterant, ut ex nota Joan. 11. v. 51, ad sententiâ Caiphæ adjecta manifestum est: nec 3° sive narratio sive propositio rerum levissimarum, qualis illa de cane Tobix, de penula Pauli, de modici vini usu Timotheo præscripto est; non enim hæc tam levia sunt, cum gravia morum documenta contineant, ut videre est apud Interpretes: aut si etiam levia esse concedantur secundum humanum captum, ea tamen non sunt secundum inscrutabile Dei consilium considerata, prout S. Hier. in præf. ad ep. Philem. et alii Patres ostendunt.

ARTICULUS IV.

An et quo sensu Vulgata versio sit authentica?

25. *Nota I.* *Authenticum* a græco ἀθεντικά, quod auctoritatem denotat, nomen habet; ideoque idem sonat, ac auctoritate munitum. Vocem hanc Theologi mutuati sunt a Jurisperitis, quibus scriptum authenticum dicitur scriptum supremæ auctoritatis, quod adeo fidem facit in judicio, ut rejici a nullo aut vocari in dubium debeat. Scripta quæ rationem authenticæ participant, vel sunt autographa seu originaria; et hæc per se, magis proprie ac stricte sunt authentica: vel sunt apographa seu exemplaria; et hæc proprie quidem, sed minus stricte authentica sunt; cum talia non sint per se, sed quatenus cum autographis conveniunt: vel sunt translata seu aliam in linguam versa; et hæc latiore adhuc significatione dicuntur authentica;

quatenus nempe cum textu scripti authentici primitivo concordant, ex quo seu fonte fuerunt traducta.

Authentia altera est intrinseca, altera extrinseca. *Intrinseca* in autographis ea est, quæ scriptis huiusmodi convenit ratione sui et auctoris; in autographis autem et translatis, quæ a convenientia cum autographo habetur. *Extrinseca* est, quæ ex aliis rationibus fidem facientibus accedit, qualia sunt sigilla, testimonia etc. Hæc si declarata est per sententiam Magistratus legitimi, dicitur *Judicialis et explicita*; si non, sed usu tamen confirmata aut aliunde admissa, *vulgaris et implicita* vocatur. Prior, scilicet intrinseca, potest esse sine posteriori seu extrinseca; facitque scriptum præcise authenticum quoad se: posterior nequit esse sine priori, facitque authenticum etiam quoad nos.

Utraque subdividitur in absolutam seu omnimodam, et respectivam seu partialem. *Absoluta* in translatis exigit convenientiam versionis cum autographo tum quoad substantiam seu partes principales scripti et res alicujus momenti, tum quoad accidentia seu partes minus principales et res levioris momenti; imo et quoad claritatem, vim et elegantiam textui originali propriam: *Respectiva* vero non extenditur ad hæc omnia, sed in uno aut altero deficit.

26. *Nota II.* Pars prima questionis propositæ controversitur Catholicos inter et Aetholicos, atque ad dogma pertinet. Quamvis enim posteriorum non pauci sint, qui vulgatam nostram a fide, iudicio et auctoritatis subsidio commendent; id quod Theod. Beza in præf. ad N. T., Conr. Pellicanus in præf. ad Psalm., Paul. Fagius Paraphr. Chald. C. 4., Lud. de Dieu in præf. Notar. ad Evang., Hug. Grotius in præf. Annot. V. T., Brian. Waltonus in Prolegom. 10., alique liberaliter fecerunt: omnes tamen eam negant authenticam. Altera questionis pars *salva fide* etiam inter Catholicos agitur. Consensu quidem communi una ex parte illi statuunt, versionem vulgatam neque per malitiam interpretis ullibi, neque per oscitantiam ejusdem in partibus saltem principalibus a veritate Scripturæ originalis deflectere; et altera ex parte negant, claritatem omnem, vim et elegantiam originario textui propriam, semper et ubique a vulgata exprimi: differunt tamen, dum alii hanc translationem ne in minimis quidem circumstantiis et partibus accidentalibus ac rebus levissimis ab autographo discedere contendunt; alii autem id negant, et authenticam versionis respectivam ad substantiam tantum et partes principales restringunt.

27. *Nota III.* Porro substantiæ et partium principalium nomine potissimum hic intelligitur doctrina fidei et morum: quorsum tamen referuntur etiam historiæ, facta et dicta quæcumque, sive quæ credere, agere aut scire jubemur, sive quæ ab omnibus ob concordiam versionis cum textu primitivo comprobantur. Cæterum via probandi in hac controversia sententiam duplex est; altera longior, comparando scilicet textus vulgatæ cum textibus fontium, quam hic a nobis suscipi nemo exigit ob ea, quæ in præloquio insinuavimus: alia compendiaris, afferendo scilicet argumenta generalia, quam nunc ingredimur.

28. *Dico I.* Vulgata versio Latina est authentica. *Prob.* Versio illa Scripturæ est tam intrinsece quam extrinsece authentica, quam Ecclesia Dei ut authenticam et usu ipso probavit, et aperto decreto declaravit; si enim in re tanti momenti falleretur aut falleret Ecclesia, illi nec promissio CHRISTI Matth. 16. v. 18., nec Elogium PAULI 1. ad Tim. 3. v. 15. congrueret: sed versionem vulgatam Ecclesia Dei et usu et decreto probavit ut authenticam: *primum* enim disertis verbis testantur Greg. M. in præf. ad Lib. Mor. C. 5., Isidor. L. de Offic. C. 12., Hug. Victorin. L. de Script. C. 9. et Patres Tridentini in decreto proxime laudando; facto autem confirmarunt tum Beda, Alcuinus, Fortunatus, Rabanus, Petrus Damiani, Anselmus, Bernardus, D. Thomas et alii in hanc versionem commentati, tum Patres, Doctores et fideles reliqui in Conciliis, Ecclesiis, Scholis, domi ac foris eidem per plura secula assueti; *secundum* constat ex TRIDENTINO Sess. 4. in Decreto de Edit. et usu sacr. librorum ita statuente: *Insuper eadem synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat; statuit et declarat, ut hæc ipsa vetus et vulgata editio, quæ longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus et expositionibus pro authentica habeatur; et ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel præsumat.* Ergo.

Confirm. I. Ex testimonio PATRUM. De Vet. quidem Testamento HIERONYMUS in ep. 11. inter Augustinianas, in Prologo Galeato et Præfationibus ad Pentateuchum, libros Regum et Paralip., Esdras et Estherem, magna confidentia provocat ad Hebræorum iudicium; quod etiam huic versioni ac emendationi omnino favisse, Aug. L. 18. de Civ. C. 43. testatur. De N. T. Aug. sic ep. 10. scribit: *Proinde non parvas Deo gratias agimus de opere tuo, quod Evangelium ex græco interpretatus es, cum scripturam græcam contulerimus. Unde si quispiam veteri falsitati contentiosiusnaverit, prolatis collatisque codicibus vel docetur facillime, vel refellitur.* De utriusque tandem versione nova GREG. M. L. 20. Mor. C. 3. ait: *Cuncta verius transfudisse perhibetur; et credendum est quidquid in ea dicitur.*

II. Ex dotibus ipsius versionis. Differentiæ, quæ in V. T. sunt inter Hebræicum Græcum et Latinum, vel sensum non mutant, vel ad doctrinam fidei et morum non pertinent; ut in Scriptura dogmatice et polemicæ explicata et typis hujatibus exscripta ostenditur: in N. T. autem vel nullæ sunt differentiæ, cum lectiones vulgatæ in controversiam adductæ nunquam careant consentientibus secum codicibus græcis, vel rursus in sensu aut fidei morumque doctrina non est discrepantia; ut ex Novo Testamento græco cum variantibus lectionibus nuper Moguntiæ edito manifestum est.

III. Ex dotibus S. HIERONYMI, e cujus vel interpretatione vel emendatione nata est versio vulgata. Is enim imprimis præter latinam expertissimus erat linguarum Orientalium, et ingenio præstantissimus et scientiis instructissimus; quas illi dotes vel ipse Erasmus in sua ad Gulielmum Cantuariensem nuncupatoria epistola tribuit: dein exemplaria tum hebræa tum græca habuit emendatissima; ut ex Augustini L. 2. de Doctr. Chr. C. 43. et ex ep. Hieronymi ad Suniam et Fretel. facile colligitur: denique quanta in hoc negotio desiderari potuit, fidelitate et industria est usus;

ut ex illius moribus, vitæ sanctitate, aliorumque de eo æstimatione recte infertur.

IV. Ex absurdo. Cum alias Ecclesia Latina, toto diffusa orbe, pluribus seculis Scriptura caruisset authentica.

29. *Objic.* Versionem Scripturæ declarare authenticam est eam declarare divinam : sed Ecclesia non potuit declarare Vulgatam esse divinam ; cum facta sit ab homine, nec inspirata divinitus dici queat : ergo.

R. D. M. Versionem scripturæ declarare authenticam est eam declarare divinam quoad argumentum et rem significatam, C. quoad idioma et modum significandi, *subd.* est eam declarare divinam formaliter, seu divinitus inspiratam, N. æquivalenter, seu divinitus inspiratæ conformem, C. Quæ (num. 25.) de authentia translatorum diximus, multo magis intelligenda sunt de divinitate eorumdem, secundum immediatos auctores spectatorum.

Inst. 1. TRIDENTINI decretum, authentiam præ versionibus aliis Vulgatæ tribuens, nullius videtur auctoritatis : quia 1. est inutile versionem unam præferre alteri : 2. quia est imprudens, cum nulla fuerit ratio hujus præferentiæ : 3. quia est indignum, cum probando Vulgatam probarit simul mendas in ea cubantes. Ergo et authentia Vulgatæ, quæ decreti auctoritate nititur, etiam nulla est.

R. N. A. et prob. Falsitatem primæ fatentur ipsi Heterodoxi, qui versionum multitudinem improbant, et ab ea fidei periculum imminere agnoscunt, ideoque tanquam rem utilem et necessariam optant, ut una aliqua versio auctoritate publica gaudeat, cui omnes acquiescere teneantur. Quod cum Theod. Beza in præf. N. T. exposuisset, monet Reges ac Principes, nihil habere antiquius, quam ut utriusque Testamenti interpretatio semel ederetur, cujus quoad fieri posset, sacra et inviolata esset auctoritas. Falsitatem secundæ, præter dotes ipsi versioni intrinsecas demonstrat ratio a Tridentino his allata verbis : *quæ longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est.* Falsitatem tertiæ refutat præceptum Concilii de emendata impressione eidem decreto adjectum : qui enim emendatam impressionem imperat, adeo mendas non probat, ut potius positive reprobet.

Inst. 2. S. HIERONYM. imprimis non est partim auctor Vulgatæ ; quia in libris, quos ex Hebræo vertisse dicitur, Vulgata non exhibet illa, quæ ab eodem in QQ. Hebraicis, lib. de opt. interpr. genere, et Commentariis ad Prophetas et Ecclesiasten notata fuerunt : deinde nec est partim emendator ; quia in aliis, quos idem emendasse perhibetur, nulli apparent obeli aut asterisci, quos tamen editioni suæ additos ipse testatur ; denique licet utroque titulo vere gauderet ; non erat tamen *theopneustos*, adeoque more hominum falli aut fallere poterat. Ergo versio illius authentica esse nequit.

R. Ad primum N. Ass., quod ratio adjecta minime probat ; cum idem auctor ob multiplicem significandi vim in variis scriptis variam eidem vocabulo significationem dare possit : quod dum in Hieronymi versionibus accidit, Ecclesia censuit retinendam expositionem Scripturæ ab illo vulgatæ versioni insertam, quantumvis ab alia in aliis operibus abeuntem.

Similiter ad secundum N. Ass. Nec id addita probatio evincit ; tum quia in translatis ex Hebræo nullam HIERONYMUS facit mentionem asteriscorum, ut ejus in Jobum præfatio ostendit ; tum quia asterisci et obeli, versis ex græco

adjecti, vel librarium incuria perierunt, vel studio forsan abjecti sunt, ad lectionem scilicet planiorem reddendam.

Ad tertium. T. A. cum non desint, qui Hieronymo, ne erraret, speciale Spiritus sancti auxilium datum affirmant.

D. Cons. Versio non est authentica, ut est privati interpretis, C. ut est approbata usu et decreto Ecclesiastico, N.

30. *Dico II.* Tridentinum duntaxat declaravit, vulgatam esse respective authenticam, scilicet in his, quæ ad fidem et mores pertinent.

Prob. I. Ex verbis decreti. Tridentinum declarat versionem illam esse authenticam, quæ longo usu in Ecclesia probata tum temporis circumferebatur : sed hæc non absolute, sed dicto tantummodo respective, authentica erat ; ut ex ejus correctione jussu Sixti V. et Clementis VIII perfecta, manifeste constat : ergo non declaravit authenticam, nisi respective ad doctrinam fidei et morum.

II. Ex objecto decreti. Idem est objectum decreti declarantis authentiam Vulgatæ, quod erat objectum decretorum de canonicis scripturis earumque usu et interpretatione ; quia propter ista vulgatam editionem auctoritate munivit : sed omnium istorum objectum unice pertinebat ad fidem et mores ; nam primum decretum sic inchoatur : *Sacrosancta Synodus hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur, quod D. N. J.-C. proprio ore primum promulgavit, deinde per Apostolos tanquam fontem omnis salutaris veritatis et morum disciplinæ omni creaturæ prædicari jussit ; perspiciensque hanc veritatem et disciplinam contineri in libris scriptis, etc.* Idem hac finitur clausula : *Omnes itaque intelligant, quo ordine et via ipsa synodus post jactum fidei confessionis fundamentum sit progressura, et quibus potissimum testimoniis ac præsidiiis in confirmandis dogmatibus et instaurandis in Ecclesia moribus sit usura.* In secundo autem decreto post declaratam Vulgatæ authentiam hæc adduntur : *Præterea ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei et morum ad ædificationem doctrinæ christianæ pertinentium sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, aut contra unanimum consensum Patrum Scripturam sacram interpretari audeat.* Ergo.

III. Ex scopo decreti. Scopus Tridentini vulgatam decernentis authenticam erat, habere regulam certam pro dogmatibus definiendis et instaurandis moribus, reprimere hæreticorum audaciam ad alias versiones recurrentium, et cohibere Catholicorum nimiam corrigendi licentiam ; ut tum ex clausula nuper laudata, tum ex Pallavicini Histor. L. 6. C. 12. perspicitur : sed ad hunc scopum sufficiebat, vulgatam declarari authenticam in iis, quæ ad fidem et mores pertinent : ergo.

IV. Ex acceptione decreti. Auctoritatem a Concilio Vulgatæ adscriptam non esse accipiendam infinite, sed defini limitibus doctrinæ fidei et morum, docent 1º Theologi huic Concilio præsentis ; inter quos And. Vega L. 2. de Conc. Trid. C. 9. scribit, Vulgatam tantum declaratam authenticam, quatenus nullo sit deformata errore, ex quo perniciosum aliquod dogma in fide aut moribus colligi queat ; testemque laudat Card. Cervinum Pontificis tunc in Concilio legatum, postea P. M. Marcellum II. appellatum, qui id